

3.10.2024

Valtioneuvoston päätös Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hakemukseen lisärahoituksesta vuosille 2024 ja 2025

Asia

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue on 21.5.2024 hakenut hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021), jäljempänä *rahoituslaki*, 11 §:ssä tarkoitettua lisärahoitusta 74 milj. euroa vuodelle 2024 ja 74 milj. euroa vuodelle 2025.

Valtiovarainministeriö asetti 3.6.2024 hakemuksen käsittelyä varten rahoituslain 26 §:ssä tarkoitetun valmisteluryhmän¹, jonka tehtävänä oli rahoituslain 11 ja 26 §:n mukaisesti arvioida Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hakeman lisärahoituksen myöntämisen edellytyksiä sekä mahdollisesti tarvittavan lisärahoituksen määrää ja hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Valmisteluryhmän toimikausi oli 4.6.–20.9.2024. Valmisteluryhmässä ministeriöt ja hyvinvointialue eivät saavuttaneet yhteisymmärrystä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen lisärahoituksen tarpeesta. Ministeriöt olivat yksimielisiä siitä, ettei alueen lisärahoituksen tarvetta ole osoitettu.

Rahoituslain 26 §:n mukaan valtioneuvosto päättää lisärahoituksesta valtiovarainministeriön esityksestä, joka pohjautuu edellä mainittuun ministeriöiden ja hyvinvointialueen yhteiseen valmisteluun. Päätösesitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön sekä sisäministeriön kanssa.

Päätös

Valtioneuvosto on tänään yleisistunnossaan päättänyt hylätä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hakemuksen lisärahoituksesta

- 1) vuodelle 2024 rahoituslain 11 §:n perusteella, koska ei ole osoitettu, että rahoituksen taso vuonna 2024 vaarantaisi mainitussa pykälässä tarkoitettulla tavalla perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen

¹ Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen lisärahoitusta selvittävä valmisteluryhmä VM100:00/2024, Valtiovarainministeriön hankeikkuna: <<https://vm.fi/hanke?tunnus=VM100:00/2024>>

riittävien sosiaali- ja terveystalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen alueella ottaen huomioon myös hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät; ja

2) vuodelle 2025 rahoituslain 5–11 ja 26 §:n perusteella ennenaikaisena.

Perustelut

1. Sovellettava lainsäädäntö

Rahoituslain 11 §:n mukaan, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveystalvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen, hyvinvointialueella on oikeus saada rahoituslain 2–4 luvussa säädetyn lisäksi valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen mainittujen sosiaali- ja terveystalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi (*lisärahoitus*) ottaen huomioon hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät. Lisärahoitusta koskevaan päätökseen voidaan ottaa palvelujen vaikuttavuutta, laatua, määrää tai järjestämisen tehokkuutta koskevia ehtoja. Lisärahoitus myönnetään valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta.

Rahoituslain 26 §:ssä säädetään lisärahoituksen myöntämisestä. Valtiovarainministeriö asettaa lisärahoitusta koskevan päätöksen valmistelua varten valmisteluryhmän, johon valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö sekä asianomainen hyvinvointialue nimeävät edustajansa. Valmisteluryhmän tehtävänä on arvioida lisärahoituksen edellytyksiä, tarvittavan lisärahoituksen määrää sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

Lisärahoitus on osa yksittäiselle hyvinvointialueelle kyseiselle varainhoitovuodelle maksettavaa yleiskatteellista rahoitusta ja turvaa varainhoitovuoden rahoituksen tason siinä tilanteessa, jossa rahoitus ei muutoin olisi riittävä perusoikeuksien turvaamiseen kytkeytyvien palvelujen järjestämiseen. Lisärahoituksen myöntäminen liittyy siten nimenomaan kyseessä olevan varainhoitovuoden rahoituksen tason riittävyden arviointiin. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös alueiden mahdollisuuksiin tehdä omia toimenpiteitä rahoituksen riittävyden turvaamiseksi. Jos rahoituksen tason todetaan uhkaavan vaarantaa perusoikeuksiin liittyvien palvelujen järjestämisen alueella, liitetään alueelle myönnettävään lisärahoitukseen ehtoja, joilla palveluiden järjestäminen ja niihin tarvittava rahoitus jatkossa voidaan turvata. Täten lisärahoituksen tarvetta ei ole mahdollista arvioida vielä tulevien vuosien osalta, vaan arvioinnissa tulee keskittyä talousarviovuoden tilanteeseen.

Rahoituslain 11 §:n perustelujen (HE 241/2020 vp, s. 945) mukaan lisärahoituksen tarpeen arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarviointiin, jossa hyödynnetään hyvinvointialueiden ohjausprosessissa saatua tietoa sekä muuta ajantasaista tietoa hyvinvointialueen taloudesta ja toiminnasta. Arviointiperusteina ovat muun muassa palveluiden saatavuuden toteutunut kehitys, arviot saatavuuden ongelmista ja hyvinvointialueiden mahdollisuuksista toteuttaa taloutensa ja toimintansa muutoksia sekä hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne.

Lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa tarvittavaa tietoa saadaan rahoituslain 11 §:n perustelujen (HE 241/2020 vp, s. 945) mukaan eri lähteistä. Arvioinnissa käytettäviä hyvinvointialueen lakisääteisten tehtävien järjestämistä ja taloutta koskevia tietoja saadaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021), pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) ja hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) perusteella ohjaus- ja neuvotteluprosesseissa sekä hyvinvointialueesta annetun lain perusteella hyvinvointialueiden toimittamista taloustiedoista (tilinpäätös-, osavuosikatsaus- ja kustannustiedot). Myös muuta hyvinvointialueiden talouden ja palvelujärjestelmän tilaa kuvaavaa, objektiivisesti arvioiden perusteltavissa olevaa tietoa, voidaan hyödyntää arvioinnissa.

Perustuslakivaliokunta (PeVL 17/2021 vp, s. 24, PeVL 15/2018 vp, s. 24) on pitänyt hyvinvointialueen oikeutta lisärahoitukseen merkityksellisenä suhteessa hyvinvointialueiden rahoitusperiaatteen toteutumiseen sekä valtion viimekätiseen velvollisuuteen turvata perusoikeuksien toteutuminen. Perustuslain mukaiseen perusoikeuksien toteuttamisvelvoitteeseen kuuluu valtion vastuu huolehtia siitä, että perustuslain 121 §:n 4 momentissa tarkoitetuilla alueilla on käytännön edellytykset suoriutua tehtävistään (PeVL 26/2017 vp, s. 22, ks. myös PeVL 10/2015 vp ja PeVL 37/2009 vp). Budjettirajoitteella ei voida rajoittaa lakisääteisten palvelujen saatavuutta (PeVL 26/2017 vp, s. 22–22, ks. myös PeVL 20/2004 vp, PeVL 63/2014 vp, PeVL 19/2016 vp). Sosiaali- ja terveyspalveluissa rahoitusperiaatteen merkitystä korostaa perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 22 §:n mukainen turvaamisvelvollisuus. Ratkaisevassa asemassa hyvinvointialueille osoitettujen tehtävien asianmukaisen hoitamisen turvaamisessa on nimenomaan valtion rahoituksen riittävyys ja sen oikea kohdentaminen (PeVL 15/2018 vp, s. 21). Hyvinvointialueen rahoituksen riittävyyden ja perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisten oikeuksien turvaamisen kannalta merkityksellistä on, että lisärahoituksen saamiseen on edellytysten täytyessä oikeus, eikä myöntäminen riipu tältä osin valtioneuvoston harkinnasta (PeVL 17/2021 vp, s. 24).

Rahoituslain 11 §:n perusteissa (HE 241/2020 vp, s. 944–945) todetaan, että perustuslain mukainen rahoitusperiaate tässä yhteydessä viittaa erityisesti siihen, että voimavarojen on annettava mahdollisuudet saada lain mukaisesti perustellun tarpeen mukaisesti riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen

palvelut. Voimavarojen riittävyttä tulee tällöin arvioida viime kädessä yksilöiden tarpeen, eikä keskimääräisen väestön perusteella.

Lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa voidaan kuitenkin päätyä myös siihen, että alueen rahoituksen todetaan olevan riittävä. Rahoituslain 11 §:n perustelujen (s. 946) mukaan, jos olisi arvioitavissa, että esille tuodut ongelmat eivät johdu siitä, että hyvinvointialueen rahoituksen taso lähtökohtaisesti olisi liian alhainen, vaan hyvinvointialue pystyisi omilla päätöksillään turvaamaan palvelujen järjestämisen, hyvinvointialueita tulisi ohjata toteuttamaan valtion ja hyvinvointialueiden ohjaus- ja neuvotteluprosessissa todettuja hyvinvointialueilla toteutettavissa olevia kustannusten hallinnan kannalta välttämättömiä toimenpiteitä ja muita mahdollisia toimenpiteitä.

2. Vuodelle 2024 haettu lisärahoitus

Valmisteluryhmässä arvioitiin hyvinvointialueen vuodelle 2024 hakeman lisärahoituksen edellytyksiä. Arviointiperusteina olivat lain esitöissä edellytetyksi muun muassa palveluiden saatavuuden toteutunut kehitys, arviot saatavuuden ongelmista ja hyvinvointialueiden mahdollisuuksista toteuttaa taloutensa ja toimintansa muutoksia sekä hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne. Hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon lisäksi arvioinnissa otettiin huomioon myös valvontaviranomaisten antamat huomautukset ja sen määräämät hallinnolliset seuraamukset, jotka ovat koskeneet lasten, nuorten ja perheiden palveluja sekä pelastustoimen toimialaa.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue on tuonut esille lisärahoituksen tarpeen taustalla olevan alueen kuntien palvelujen kustannusten alhaisen tason, joka on vaikuttanut alueelle siirtyneeseen rahoituksen tasoon, sekä hyvinvointialueiden rahoitusmallin, joka ei alueen mukaan kohdenna alueelle riittävästi rahoitusta alueen väestön tarpeita vastaavasti, erityisesti sosiaalihuollon palveluihin. Siirtyvien kustannusten virheellisyydestä ei ole saatavissa objektiivista tietoa, koska alueen kunnat tai hyvinvointialue eivät ole hakeneet oikaisua vuoden 2024 rahoitusta koskevaan päätökseen, jonka perusteena ovat olleet rahoituksen siirtolaskelmat. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan rahoitusmallin ei kokonaisuutena arvioida kohdentavan alueelle rahoitusta palvelutarpeeseen verrattuna liian vähän ottaen huomioon rahoituksen kokonaisuus ja erityisesti asukasperusteisuuden ja vieraskielisyyden mukaan alueelle kohdentuva rahoitus.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue on hakemuksessa ja valmisteluryhmässä esittänyt ristiriitaisia tietoja lisärahoitustarpeesta ja palvelujen vaarantumisesta vuonna 2024.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen

Valmisteluryhmä tarkasteli Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden toteutunutta kehitystä ja ongelmia. Hyvinvointialueiden ja viime kädessä valtion on turvattava jokaiselle riittävät

sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä (perustuslaki 19 §:n 3 momentti). Palvelujen järjestämisvelvoite määritellään tarkemmin sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevassa lainsäädännössä. Valmisteluryhmän arvioinnissa haasteena on todettu lakisääteisten palvelujen järjestämiseen sisältyvä liikkumavara sekä erityisesti alueen ja ministeriöiden asiantuntijoiden erilaiset näkemykset alueen mahdollisuuksista tehdä rahoituksen turvaamiseksi toimenpiteitä tämän liikkumavaran sisällä.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen hakemuksen mukaan lasten ja perheiden palvelutarpeet ovat kasvaneet vuoden 2024 aikana nopeasti, eikä ennakoituilla resursseilla ole pystytty vastaamaan lisääntyneeseen tarpeeseen. Alue sai joulukuussa 2023 Etelä-Suomen aluehallintovirastolta (ESAVI/4013/2023) uhkasakon koskien lastensuojelun henkilöstömitoitusta sekä huomautuksen (ESAVI/16595/2023) koskien sosiaalihuoltolain 49 a §:n velvoitteen laiminlyöntiä. Hyvinvointialueen tuli toimittaa aluehallintovirastolle selvitys tilanteesta ja tehdyistä toimenpiteistä. Hyvinvointialue on toimittanut aluehallintovirastolle mainitun selvityksen (päiväys 26.8.2024), jossa se on todennut lastensuojelun sosiaalityöntekijävajeen olevan 3,5, mutta vakansseja on vuonna 2024 kyetty myös täyttämään. Lisäksi alue toteaa, ettei se käytä vuokrahenkilöstöä virkasosiaalityössä. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan lastensuojelun sosiaalityön mitoituksen osalta ongelma näyttöytyy ennen muuta työvoiman saatavuuden haasteena, ei lisärahoitukseen oikeuttavana perusteena. Näin ollen ongelma ei ole myöskään lähtökohtaisesti korjattavissa lisärahoituksella. Rahoitustarpeen arvioinnissa on myös otettava huomioon, että valtio on ohjannut hyvinvointialueille lisärahoitusta lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoituksen toimeenpanoon mitoitusta koskevan sääntelyn voimaantulon yhteydessä.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella on kohdennettu resursseja, tiivistetty yhteistyötä ja kehitetty toimintatapoja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden parantamiseksi. Lisäksi on käytetty ostopalvelua, maksusitoumuksia ja palveluseteleitä sekä tuotettu palveluja osittain vuokratyövoimalla. Tarkoituksenmukaista oman tuotannon osuutta eri palveluissa tarkennetaan alueella tuotantotapa-analyysien avulla.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston selvitysten² mukaan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella on ollut vuonna 2023 ja alkuvuonna 2024 haasteita joihinkin palveluihin pääsyssä. Aluehallintovirasto katsoi, ettei hyvinvointialue ollut osoittanut riittävästi voimavaroja suun terveydenhuollon oikomishoitoon, eikä käytettävissä ollut riittävästi oikomishoitoa toteuttavia hammaslääkäreitä.

² Etelä-Suomen aluehallintoviraston selvitys (ESAVI/7834/2024) sosiaali- ja terveydenhuollon yhdenvertaisesta toteutumisesta vuonna 2023 ja Q1/2024 ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston 6.7.2023 antama päätös (ESAVI/12623/2023).

Suun terveydenhuoltoon ja oikomishoitoon pääsyn ajankohtaa ei ole aina ilmoitettu ja hoitoon pääsyn määräaika on ylitetty.

Kouluterveydenhuollossa määräaikaiset laajat terveystarkastukset eivät ole toteutuneet yhdenvertaisesti kaikille oppilaille lääkäriresurssipulan vuoksi. Hyvinvointialue toteaa vastineessaan aluehallintoviraston 6.7.2023 antamaan päätökseen seuraavaa: ”Aktiivisesta rekrytoinnista huolimatta kaikkia virkoja ei ole saatu täytettyä. Vajetta on kompensoitu vuokralääkäreillä, mutta ostopalveluilla ei ole saatu katettua koko tarvetta.”. Etelä-Suomen aluehallintoviraston selvityksen (ESAVI/7834/2024) mukaan lastensuojelussa on ollut pulaa erityis- ja vaativan tason sijaishuollon palveluista. Hyvinvointialue ei ole kuitenkaan lisärahoitushakemusta käsiteltäessä nostanut esiin ongelmia sijaishuollon palveluihin pääsyssä. Vammaispalvelussa ja lastensuojelussa palvelutarpeen aloittamisen määräaika on ylittynyt. Hoitoon ja palveluihin pääsyssä on kuitenkin vuoden 2024 kuluessa ollut merkkejä nopeutumisesta. Pääsy avosairaanhoidon on parantunut merkittävästi vuoden 2024 aikana verrattuna aiempiin vuosiin³. Lasten, nuorten ja perheiden palveluihin pääsy on toteutunut 2024 hyvinvointialueen osavuosisikatsauksen⁴ tilastojen perusteella enimmäisaikojen puitteissa, mutta lapsikohtaista arviota palveluiden lainmukaisesta tasosta ei ole valtioneuvostossa ollut mahdollista tehdä.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue on hakemuksessaan ja myöhemmin toimittamassaan kirjallisessa vastauksessaan ministeriöiden tarkempiin kysymyksiin tuonut esiin säästötoimien vaikutuksen muun muassa lastensuojelun avohuollon tukitoimien järjestämiseen. Esitettyjen tietojen ja valmisteluryhmässä keskustellun perusteella alueen skenaarioiden mukaiset säästösuunnitelmat kohdentuisivat lastensuojelun tehostetun perhetyön ja perhekuntoutuksen ostopalveluiden vähentämiseen, mikä luo painetta hyvinvointialueen omaan palvelutuotantoon. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan tästä ei kuitenkaan voi suoraan tehdä johtopäätöstä siitä, että palveluihin pääsy vaarantuu, sillä sopeuttamista ja priorisointia palveluihin pääsyssä on mahdollista tehdä lainsäädännön mukaisen palvelutarpeen salliman liikkumavaran puitteissa.

Valtioneuvoston kokonaisarvion mukaan Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella terveydenhuollon sekä ikääntyneiden henkilöiden ja vammaisten henkilöiden palvelut kuten myös työikäisten sosiaalihuollon palvelut on järjestetty voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, eikä niiden osalta ole hakemuksen käsittelyn yhteydessä osoitettu seikkoja, jotka osoittaisivat lisärahoituksen tarvetta.

Käytettävissä olleen aineiston perusteella on arvioitavissa, että tiettyjen lakisääteisten palvelujen turvaamisessa on ollut alueella puutteita vuosien 2023 ja

³ THL, Avohilmorekisteri

⁴ Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen osavuosisikatsaus ajalta 1.1.2024-30.6.2024: <[https://vakehyva.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluehallitus/Kokous_2082024/Vantaan_ja_Keravan_hyvinvointialueen_osa\(15531\)>](https://vakehyva.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Aluehallitus/Kokous_2082024/Vantaan_ja_Keravan_hyvinvointialueen_osa(15531)>)

2024 aikana. Saatujen selvitysten perusteella on voitu havaita, että sosiaali- ja terveyspalveluissa olevat puutteet on pääosin saatu korjattua tai ne johtuvat henkilöstön saatavuuden ongelmista, joita esiintyy laajasti eri hyvinvointialueilla, jotka eivät lähtökohtaisesti johdu rahoituksen tason riittämättömyydestä ja joita ei siten pystytä lisärahoituksella ensisijaisesti korjaamaan.

Pelastustoimen järjestäminen

Valmisteluryhmä arvioi myös pelastustoimen palvelujen toteutumista alueella. Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen pelastustoiminnan palvelutasoon on jäänyt kuntapohjaisesta järjestelmästä puutteita. Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antanut korjausmääräyksen ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikaan liittyvien huomattavien puutteiden korjaamiseksi (ESAVI/42160/2022) vuoteen 2034 mennessä. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos korjaa puutteita rakentamalla uusia paloasemia, ja valtioneuvosto on tehnyt lisälainanottovaltuuspäätöksen 6.6.2024 Korson paloaseman vuoden 2024 investointiin.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto antoi Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle korjausmääräyksen 13.12.2023, koska Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen kärkiyksikön hälyttämisen periaatteet eivät vastaa voimassa olevan lainsäädännön vaatimuksia. Lisäksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto asetti 3.9.2024 Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelle päävelvoitteen noudatettavaksi uhkasakon uhalla pelastustoimen järjestämislain 18 §:n 2 momentin perusteella. Hyvinvointialue ei ole esittänyt valmisteluryhmässä korjausmääräyksen toimeenpanosuunnitelmaa. Pelastustoiminnan palvelujen tason puutteet tai korjaustoimenpiteet tai niiden puuttuminen eivät siten johdu rahoituksen tason riittämättömyydestä.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue ei ole esittänyt lisärahoitushakemuksessaan tai valmisteluryhmässä sellaista selitystä, mikä osoittaisi, että vuonna 2024 alueen pelastustoimen laskennallinen valtion rahoitus ei olisi riittävä. Alueen puolivuotisraportoinnin tilinpäätösennusteen mukaan rahoitus riittää pelastustoimen palvelutason edellyttämään kustannustasoon. Alue ei ole myöskään esittänyt mitään muuta pelastustoimen palvelutasosta aiheutuvaa muutosta loppuvuoden 2024 osalta, millä pelastustoimen lisärahoitustarvetta perusteltaisiin.

Hyvinvointialueen taloudellinen tilanne vuonna 2024

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen 12.12.2023 aluevaltuustossa hyväksytty talousarvio vuodelle 2024 on laadittu 100,394 milj. euroa alijäämäiseksi. Alue on osavuosisikauksessaan tarkentanut vuoden 2024 alijäämäennusteeksi 112,865 milj. euroa. Alueella oli 31.8.2024 lyhytaikaista lainaa 23,2 milj. euroa. Valmisteluryhmässä vahvistetun mukaisesti alueella ei ole merkittävää riskiä lyhytaikaisen rahoituksen saamisessa.

Rahoituslain 11 §:ssä tarkoitetun lisärahoituksen tarpeen arviointi pitää sisällään myös ne toimenpiteet, joita alue itse voi tehdä rahoituksen tason riittävyden turvaamiseksi. Hyvinvointialueella tulee tehdä tarvittavat sopeuttamistoimet sen varmistamiseksi, että rahoitus riittää kullekin talousarviovuodelle vaarantamatta perusoikeuksien turvaamien palvelujen järjestämistä. Yksinomaan alueen kyseessä olevan vuoden talousarvioesityksen mukainen alijäämä ei vielä sellaisenaan osoita alueella olevan lisärahoituksen tarvetta.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue vahvisti valmisteluryhmässä, ettei se aio toimeenpanna lisärahoitushakemuksessa esittämiään säästöjä, jotka kattaisivat talousarviossa ennakoidun 100 milj. euron alijäämän vuonna 2024, vaikka alueelle ei myönnettäisi valtion lisärahoitusta. Alueen tarkoituksena on kattaa rahoitustarve lyhytaikaisella lainalla. Toisaalta alue esitti valmisteluryhmässä kyseisen alijäämän muodostuvan perustuslain turvaamien palvelujen minimitasoisesta järjestämisestä, jolloin sillä ei ole käytettävissä sopeuttamistoimia. Aluehallituksessa 20.8.2024 osavuositarkastuksen käsittelyssä on esitetty loppuvuonna toteutettavaksi yhteensä 13,4 milj. euron sopeuttamistoimenpiteitä, joista noin 13,1 milj. euroa on esitetty kohdistuvaksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen toimialoille.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan käytettävissä olevan aineiston perusteella ei ole osoitettu, että lainanottotarve alueella perustuisi riittämättömään rahoituksen tasoon, eikä tällöin palvelujen rahoittaminen lyhytaikaisella lainalla ole lisärahoituksen tarpeen arvioinnin kannalta ongelmallista. Alueella on myös sen oman arvion mukaan mahdollisuuksia sopeuttamistoimiin rahoituksen riittävyden turvaamiseksi ilman lakisääteisten palvelujen järjestämisen vaarantumista. Alueella on lisäksi mahdollisuus lyhytaikaisen lainan ottamiseen, joten palvelujen järjestämisen edellytysten ei myöskään alueen rahoitusaseman vuoksi voida arvioida vaarantuvan.

Kokonaisarvio vuoden 2024 lisärahoitustarpeesta

Alue ei valtioneuvoston näkemyksen mukaan ole kyennyt osoittamaan, miten rahoituksen taso vaarantaisi rahoituslain 11 §:ssä tarkoitettuihin palvelujen järjestämisen vuonna 2024. Valtioneuvosto katsoo, ettei voida arvioida, että Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen rahoitus nimenomaan vuonna 2024 ei olisi ollut riittävää lakisääteisten palvelujen järjestämiseen ilman, että rahoituksen taso uhkaa vaarantaa perusoikeuksiin liittyvien palvelujen järjestämistä. Valtioneuvoston mukaan ei ole osoitettu, että alueella ei olisi ollut mahdollisuutta kohdentaa varainhoitovuoden rahoitusta riittävien lakisääteisten palvelujen turvaamiseen ilman nimenomaisia strategisia linjauksia, joiden seurauksena palveluiden järjestämisen ja palvelurakenteen kehittämisen tahti on ollut nopeampaa, kuin palvelujärjestelmän rahoitus mahdollistaa.

Kun on arvioitavissa, että hakemuksessa ja valmisteluryhmässä esille tuodut ongelmat eivät johdu siitä, että hyvinvointialueen rahoituksen taso lähtökohtaisesti

olisi liian alhainen, vaan hyvinvointialue pystyisi omilla päätöksillään turvaamaan palvelujen järjestämisen, hyvinvointialuetta ohjataan toteuttamaan toteutettavissa olevia kustannusten hallinnan kannalta välttämättömiä toimenpiteitä ja muita mahdollisia toimenpiteitä. Hyvinvointialueella on nimenomainen mahdollisuus kohdentaa ensisijaisesti yleiskatteellista rahoitusta lakisääteisten palvelujen turvaamiseen. Osin hyvinvointialueella ilmenevät, esimerkiksi henkilöstön saatavuuteen liittyvät, ongelmat koskevat useita hyvinvointialueita ja ovat luonteeltaan sellaisia, jotka eivät ole ensisijaisesti lisärahoituksella ratkaistavissa.

3. Vuodelle 2025 haettu lisärahoitus

Valtioneuvosto katsoo, että hakemus vuoden 2025 lisärahoituksen osalta on ennenaikainen. Lisärahoituksesta säädetään rahoituslain 2 luvussa osana varainhoitovuodelle maksettavaa yleiskatteellista rahoitusta. Lisärahoitus turvaa yksittäisellä hyvinvointialueella varainhoitovuoden rahoituksen tasoa siinä tilanteessa, jossa rahoitus ei muutoin olisi riittävä perusoikeuksien turvaamiseen kytkeytyvien palvelujen järjestämiseen. Lisärahoituksen myöntäminen liittyy siten nimenomaan kyseessä olevan varainhoitovuoden rahoituksen tason riittävyden arviointiin. Rahoituslain 11 §:n perustelujen mukaan lisärahoituksen tarpeen arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota myös alueiden mahdollisuuksiin tehdä omia toimenpiteitä rahoituksen riittävyden turvaamiseksi. Jos rahoituksen tason todetaan uhkaavan vaarantaa perusoikeuksiin liittyvien palvelujen järjestämisen alueella, liitetään alueelle myönnettävään lisärahoitukseen ehtoja, joilla palveluiden järjestäminen ja niihin tarvittava rahoitus jatkossa voidaan turvata. Täten lisärahoituksen tarvetta ei ole mahdollista arvioida vielä tulevien vuosien osalta, vaan arvioinnissa tulee keskittyä talousarviovuoden tilanteeseen.

Rahoituslain 26 §:n mukaan lisärahoitus maksetaan mahdollisimman pian sitä koskevan valtioneuvoston päätöksen tekemisen jälkeen. Myös tämä osoittaa lisärahoituksen myöntämisen vuodelle 2025 olevan tässä vaiheessa ennenaikaista.

Muutoksenhaku

Rahoituslain 30 §:n mukaan, jos hyvinvointialue on tyytymätön päätökseen hyvinvointialueen lisärahoituksen myöntämisestä, hyvinvointialueella on oikeus kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan tehdä päätöksen tehneelle viranomaiselle oikaisuvaatimus. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Finanssineuvos, yksikön päällikkö

Noora Heinonen